

RADA

Konkluzje Rady w sprawie działań na rzecz ochrony ludności w związku ze zmianą klimatu

(2022/C 322/02)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

Biorąc pod uwagę:

I. WPROWADZENIE

1. PRZYPOMINAJĄC, że cele zrównoważonego rozwoju określone w Agendzie ONZ 2030, porozumienie klimatyczne z Paryża oraz ramy z Sendai dotyczące ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych w latach 2015–2030 mają służyć zmniejszaniu ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi;
2. UWZGLĘDNIAJĄC art. 196 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), który zachęca do współpracy między państwami członkowskimi, aby chronić przed klęskami i katastrofami, oraz art. 222 TFUE, zgodnie z którym Unia i jej państwa członkowskie działają wspólnie w duchu solidarności, jeżeli państwo członkowskie padnie ofiarą klęski lub katastrofy;
3. BIORĄC POD UWAGĘ priorytet, który Unia wyraźnie nadała zielonej transformacji i ochronie bioróżnorodności w ramach Zielonego Ładu, cel polegający na osiągnięciu neutralności klimatycznej, o którym mowa w rozporządzeniu (UE) 2021/1119, a także projekt, wspierany przez pakiet na rzecz odbudowy, dotyczący bardziej ekologicznej i odporniejszej Europy, lepiej przygotowanej do stawienia czoła obecnym i przyszłym wyzwaniom, również w trakcie prowadzenia działań zewnętrznych;
4. PODKREŚLAJĄC, że Unijny Mechanizm Ochrony Ludności (UCPM) – ustanowiony w 2001 r. i wzmocniony w szczególności w latach 2013, 2019 i 2021 – odgrywa coraz większą rolę w reagowaniu Europy na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez człowieka, że w wyniku niedawnej zmiany UCPM określono cele w zakresie odporności na klęski i katastrofy, na podstawie scenariuszy dotyczących teraźniejszości i przyszłości, oraz że UCPM przyczynia się do osiągnięcia ogólnych celów finansowania działań na rzecz klimatu i bioróżnorodności;
5. PRZYWOŁUJĄC konkluzje Rady z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie propagowania wiedzy z zakresu ochrony ludności, z 30 listopada 2009 r. w sprawie wspólnotowych ram w zakresie zapobiegania katastrofom na terytorium UE oraz z dnia 3 października 2011 r. w sprawie roli wolontariatu w polityce społecznej, w których podkreślono, że wolontariat przynosi korzyści wolontariuszom, poszczególnym społecznościom i ogółowi społeczeństwa; utworzenie Europejskiego Korpusu Solidarności w 2018 r.; znaczenie społeczeństwa obywatelskiego i obywateli w zwiększeniu bezpieczeństwa i odporności; oraz zobowiązania Unii na Europejski Rok Młodzieży 2022;
6. PRZYWOŁUJĄC konkluzje Rady z dnia 3 czerwca 2021 r. zatytułowane „Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu” oraz z dnia 23 listopada 2021 r. w sprawie zwiększenia gotowości, zdolności do reagowania i odporności na przyszłe kryzysy;
7. ZAUWAŻAJĄC, że skutki zmiany klimatu są oczywiste oraz że ekstremalne zdarzenia związane ze zmianą klimatu są coraz częstsze, intensywniejsze i bardziej uporczywe – a zatem zwiększają ryzyko znacznych strat ludzkich, materialnych i przyrodniczych – oraz uwypuklając konieczność podjęcia przez państwa członkowskie działań w tym zakresie;
8. UZNAJĄC naukowe oceny dotyczące zmiany klimatu, jej skutków i potencjalnych przyszłych zagrożeń, a także opcje przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków zapewnione przez oengetowski Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu;

9. UZNAJĄC podatność na zagrożenia ludności i terytoriów europejskich w ich różnorodności, w szczególności w odniesieniu do basenu Morza Śródziemnego, obszarów górskich i leśnych, równin zalewowych, mórz, wybrzeży i terytoriów wyspiarskich, terytoriów arktycznych oraz regionów najbardziej oddalonych i obszarów miejskich;
10. ZAUWAŻAJĄC istotną rolę unijnych strategii makroregionalnych jako jednego z instrumentów polityki zewnętrznej służących przeciwdziałaniu skutkom zmiany klimatu i wzmocnieniu odporności;

II. RADA UNII EUROPEJSKIEJ

1. POTWIERDZA zasadę solidarności w stawianiu czoła wyzwaniom związanym ze zmianą klimatu w Unii i na całym świecie;
2. PRZYPOMINA o spoczywającej na państwach członkowskich głównej odpowiedzialności za ochronę przed klęskami i katastrofami ludności, środowiska naturalnego i mienia, w tym dziedzictwa kulturowego;
3. PODKREŚLA rolę udziału społeczeństwa i wolontariatu, który – jak podkreślono we wspomnianych konkluzjach z dnia 3 października 2011 r. – przyczynia się do wzrostu i wzmocnienia kapitału społecznego, demokracji i spójności społecznej, a przy tym do wdrażania podstawowych wartości i zasad Unii, a także do odporności w dziedzinie ochrony ludności;
4. UWAŻA, że w rezultacie zmiany klimatu państwa członkowskie i instytucje unijne muszą być przygotowane do radzenia sobie z mającymi wielosektorowy i transgraniczny charakter klęskami i katastrofami na dużą skalę i o efekcie kaskadowym, które mogą występować jednocześnie i coraz częściej, zarówno w Unii, jak i poza nią, a których konsekwencje mogą głęboko oddziaływać na życie ludzi i działalność człowieka, a także na bioróżnorodność;
5. ODNOTOWUJE potrzebę opracowania przez Unię bardziej spójnego i proaktywnego podejścia systemowego, aby zwiększyć odporność na skutki zmiany klimatu na wszystkich etapach cyklu zarządzania klęskami i katastrofami, co obejmuje zapobieganie im, gotowość i reagowanie na nie oraz odbudowę po ich zakończeniu;
6. PODKREŚLA znaczenie wymiany i gromadzenia wiedzy ogólnej, wiedzy fachowej i innowacji, a także doświadczeń zdobytych przez państwa członkowskie i Komisję;
7. UZNAJE, że działania podejmowane przez państwa członkowskie i instytucje europejskie w kontekście przystosowania się do skutków zmiany klimatu, w odniesieniu do strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, powinny mieć na celu uzupełnienie wysiłków Unii w dziedzinie zarządzania ryzykiem związanym z klęskami i katastrofami;
8. PODKREŚLA, jak ważne jest posiadanie wystarczających zdolności do rozmieszczenia na szczeblu państw członkowskich, unijnej puli ochrony ludności (ECP) oraz strategicznej europejskiej rezerwy zdolności (rescEU) gotowych do szybkiego i skutecznego reagowania na klęski i katastrofy związane ze zmianą klimatu, gdy skala sytuacji nadzwyczajnej przekracza możliwości danego państwa na samodzielnej reakcji;
9. ODNOTOWUJE, że UCPM odgrywa istotną rolę w zarządzaniu klęskami i katastrofami, wzmocnia partnerstwa Unii i przyczynia się do rozwoju europejskiej kultury ochrony ludności;
10. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich o to, by:
 - a) **Uwzględniły** zagrożenia związane ze zmianą klimatu w cyklu zarządzania klęskami i katastrofami, na przykład wykorzystując narzędzia ustanowione wspólnie przez Komisję i Europejską Agencję Środowiska, takie jak platforma Climate-ADAPT;

- b) **Wspierały** prace i badania nad sposobami przeglądu skutków zmiany klimatu i włączania ich do systemów zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi; włączały takie prace i badania do krajowych ocen ryzyka państw członkowskich, opracowywania oceny zdolności zarządzania ryzykiem oraz udoskonalonych planów zarządzania ryzykiem związanym z klęskami i katastrofami, o których mowa w art. 6 decyzji nr 1313/2013/UE w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności;
- c) **Wspierały i łączyły** badania i innowacje, aby zwiększyć krajowe zdolności w zakresie ochrony ludności w kontekście zmiany klimatu, w szczególności za pośrednictwem unijnej sieci wiedzy w zakresie ochrony ludności (zwanej dalej „siecią wiedzy”) oraz, w tym kontekście, za pośrednictwem centrów doskonałości, uniwersytetów, naukowców i społeczności tematycznych lub ośrodków wiedzy fachowej;
- d) **Zachęcały** do inwestowania w badania i innowacje w dziedzinie ochrony ludności w kontekście zmiany klimatu oraz uruchamiały odpowiednie europejskie środki finansowe;
- e) **Opracowały** odpowiednie działania w zakresie zapobiegania i gotowości, w tym zapewniły dostępność wystarczających zdolności, ukierunkowanych na wynikające ze zmiany klimatu zagrożenia, takie jak pożary lasów i powodzie, które stanowią rosnące ryzyko dla obywateli Unii;
- f) **Dążyły** w związku z tym do rozwoju zdolności ECPP i rescEU, na podstawie m.in. scenariuszy dotyczących teraźniejszości i przyszłości przewidzianych w art. 10 decyzji nr 1313/2013/UE, z uwzględnieniem zidentyfikowanych i pojawiających się rodzajów ryzyka, ogólnych zdolności i braków na poziomie Unii, w szczególności w zakresie gaszenia pożarów lasów z powietrza, incydentów chemicznych, biologicznych, radiacyjnych i jądrowych, pilnej pomocy medycznej, a także transportu, logistyki i schronienia;
- g) **Uczyli** operacje ochrony ludności bardziej ekologicznymi i zrównoważonymi na wszystkich etapach cyklu zarządzania klęskami i katastrofami oraz propagowały badania, innowacje i wymianę wiedzy;
- h) **Uwzględniali** wpływ na środowisko i oddziaływanie zmiany klimatu w przypadku pomocy udzielanej za pośrednictwem UCPM, w szczególności poprzez łączenie zasobów w stosownych przypadkach;
- i) **Wspierały** gotowość i odporność ludności narażonej na zagrożenia związane ze zmianą klimatu, wykorzystując konkretne informacje, edukację, szkolenia i ćwiczenia, które mogą obejmować szczebel krajowy i niższy, a nawet wymiar transgraniczny, ze specjalnym uwzględnieniem osób wymagających szczególnego traktowania;
- j) **Umacniały** organizacje wolontariuszy jako integralną część ochrony ludności;
- k) **Rozważały** w związku z tym **włączenie** – w stosownych przypadkach – spontanicznych inicjatyw do operacji reagowania, we współpracy z organami lokalnymi;
- l) **Przedstawiały** znaczenie wkładu obywateli w ich własne bezpieczeństwo i odporność oraz zachęcały do wszelkich inicjatyw mających na celu docenienie, uznanie i promowanie, w stosownych przypadkach za pomocą ram prawnych, ich aktywnego udziału w działaniach wolontariackich i uzgodnieniach dotyczących reagowania w przypadku klęsk i katastrof;
- m) **Uwzględniali** szczególną rolę młodzieży w tym zakresie;
- n) **Promowały** obywateli aktywnie uczestniczących – jako podmioty własnego bezpieczeństwa i odporności lub jako członkowie krajowych lub lokalnych struktur cywilnych – którzy przyczyniają się do ochrony ludności poprzez następujące trzy wymiary:
 - i) alarmowanie: sprecyzowanie roli i obowiązków różnych instytucji w zakresie wydawania ukierunkowanych ostrzeżeń skierowanych do osób, których one dotyczą, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
 - ii) dostarczanie informacji: podnoszenie świadomości społecznej na temat związanego z tym ryzyka, w szczególności w dziedzinach najbardziej narażonych na skutki zmiany klimatu, przez rozpowszechnianie informacji publicznych i organizowanie działań szkoleniowych, w tym na zasadzie dobrowolności;

- iii) mobilizacja: wspieranie sieci obywatelskich, stowarzyszeń i wolontariuszy zaangażowanych w inicjatywy w zakresie zapobiegania ryzyku, reagowania na klęski i katastrofy oraz szkolenia w zakresie pierwszej pomocy;
- o) **Brały pod uwagę** znaczenie długoterminowych sytuacji nadzwyczajnych i rosnące ryzyko, jakie mogą one stwarzać dla systemów ochrony ludności, zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim;
- p) **Uwzględniały** wpływ zmiany klimatu w międzynarodowych działaniach na rzecz ochrony ludności poprzez zacieśnienie współpracy i wspieranie zarządzania klęskami i katastrofami oraz zarządzania kryzysowego;
11. ZWRACA SIĘ do Komisji o to, by:
- a) **Prowadziła** regularną aktualizację „międzysektorowego zestawienia ryzyk wiążących się z klęskami żywiołowymi i katastrofami spowodowanymi przez człowieka, w obliczu których stanąć może Unia” poprzez uwzględnienie skutków zmiany klimatu, na podstawie krajowych sprawozdań państw członkowskich z oceny ryzyka;
- b) **Zapewniła**, aby skutki zmiany klimatu były systematycznie uwzględniane w całym cyklu zarządzania klęskami i katastrofami;
- c) **Zapewniła**, aby w ramach UCPM uwzględniano zróżnicowany charakter klęsk i katastrof w sposób, który będzie zarówno reaktywny, jak i elastyczny, oraz, w miarę możliwości, proaktywny;
- d) **Zwiększyła** dostępność ekspertów w dziedzinie środowiska i zmiany klimatu, którzy mogą być rozmieszczeni w ramach UCPM;
- e) **Propagowała** komplementarność UCPM z innymi unijnymi mechanizmami zarządzania kryzysowego;
- f) **Wspierała** badania i innowacje w dziedzinie ochrony ludności, w szczególności poprzez stworzenie spisu dostępnej wiedzy oraz wzbogacenie sieci wiedzy, centrum wiedzy o zarządzaniu ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi oraz centrów doskonałości, które mogłyby zostać utworzone w tych ramach, a także centrów prowadzonych przez organizacje międzynarodowe;
- g) **Wzmocniła** i dostosowała unijne instrumenty, narzędzia i platformy wspierające zarządzanie klęskami i katastrofami oraz zarządzanie kryzysowe w ramach wspólnego systemu łączności i informacji w sytuacjach nadzwyczajnych, Europejskiego Obserwatorium ds. Susz, europejskiego systemu informowania o powodziach, europejskiego systemu informacji o pożarach lasów, a także programów Galileo, Copernicus i rządowej łączności satelitarnej UE;
- h) **Zwiększyła** zdolności Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego w zakresie przewidywania i reagowania, w szczególności poprzez zbadanie, w jaki sposób lepiej wykorzystywać innowacje technologiczne, w tym sztuczną inteligencję i dostępne źródła danych, aby wykrywać i przewidywać ekstremalne zagrożenia klimatyczne;
- i) **Sprzyjała** bardziej ekologicznym i zrównoważonym europejskim operacjom ochrony ludności poprzez wspieranie badań i innowacji, sporządzanie przeglądu bieżącej sytuacji oraz opracowywanie wytycznych dotyczących dobrych praktyk w tej dziedzinie;
- j) **Promowała dalsze** zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w zapobieganie zmianie klimatu i reagowanie operacyjne na nią poprzez wspieranie wkładów obywateli w ich własne bezpieczeństwo i odporność oraz propagowanie wszelkich dobrowolnych inicjatyw reagowania na klęski i katastrofy, w koordynacji z władzami krajowymi lub władzami szczebla niższego niż krajowy, w tym za pośrednictwem nagród europejskich;
- k) **Opracowała** programy szkoleniowe i ćwiczenia w zakresie zarządzania klęskami i katastrofami związanymi ze środowiskiem i klimatem, w tym w ramach unijnego programu szkoleniowego, oraz zachęcała do udostępniania wiedzy fachowej w celu jej rozpowszechnienia w ramach UCPM;
- l) **Analizowała** kwestię zmiany klimatu w międzynarodowych działaniach na rzecz ochrony ludności, w tym poprzez ułatwianie wymiany doświadczeń i dobrych praktyk z partnerami, na przykład na Bałkanach Zachodnich i w kontekście europejskiej polityki sąsiedztwa;
12. ZWRACA SIĘ do Komisji o przedstawianie Radzie sprawozdań z poczynionych postępów w ramach sporządzanych przez nią co trzy lata sprawozdań dotyczących UCPM i wzywa państwa członkowskie, aby wspierały Komisję w tym zadaniu.
-